

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 28ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1972

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΓΡΗΓ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

Δύο ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, ὁ κ. Λοῦρος καὶ ὁ κ. Ζέπος, θὰ ὁμιλήσουν σήμερον διὰ τὴν εὐθύνην τοῦ Ἱατροῦ.

Βεβαίως, ἐκ τῶν δύο ὁμιλητῶν, ὁ ἱατρὸς θὰ ἐξετάσῃ, φαντάζομαι, τὸ θέμα του ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν σκοπιὰν τῆς κρίσεως τῆς συνειδήσεως τοῦ Θεραπευτοῦ ἐνώπιον τῶν προβλημάτων ποὺ τοῦ θέτει συχνότατα ἐντελῶς ἀπροσδοκίτως, τὸ ἔργον του, τὴν ὥραν τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ κινδύνου, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων μὲ τὸν ἄρρωστον καὶ τοὺς συγγενεῖς του. Ὁ δὲ νομικός, θὰ ἀναζητήσῃ τὴν σημασίαν τῆς παρεμβάσεως τοῦ νόμου, ἐξ ο υ σ ι α σ τ ο ῦ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑποτιθεμένης ρομφαίας τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς εὐθύνης τοῦ ἱατροῦ ἀπὸ τὸν ἴδιον

Τὸ θέμα, ὅμως, φοβοῦμαι, ὅτι ἢμπορεῖ -- ἢ πρέπει -- νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς γενικωτέρας σκέψεις. Καὶ νὰ θεμελιώσῃ ἐν ἄλλο εἶδος εὐθύνης τοῦ ἱατροῦ. Τὴν εὐθύνην ἐναντι τῆς Θεραπευτικῆς ὡς ὅλου συστήματος, δηλαδὴ τῆς ἀσθενείας καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Δικαιοῦται ὁ ἱατρὸς νὰ πειραματισθῇ εἰς τὸν ἀνθρώπον, εὐρισκόμενος ἐνώπιον τοῦ φάσματος τοῦ θανάτου ; Δὲν προδίδει τὴν κοινωνικὴν του ἀποστολὴν ἂν δὲν τὸ πράξῃ μὲ τὴν ἐλπίδα ὄχι μόνον νὰ σώσῃ τὸν ἕνα ἄρρωστον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ εὕρῃ τρόπους διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν πολλῶν ;

Καὶ δὲν προδίδει τὴν πίστιν εἰς τὴν ἱερότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου ἂν τὸ πράξῃ, ἂν πειραματισθῇ ;

Τὰ ἐρωτηματικὰ ὅμως δὲν ἐξαντλοῦνται. Ἐὰς ἀφήσωμε κατὰ μέρος τὰ δύο μεγάλα προβλήματα τὰ ὁποῖα συζητοῦνται εὐρύτατα καὶ χωρὶς προκαταλήψεις ἢ παρεξηγήσεις εἰς τὰς «ἀνοικτὰς κοινωνίας» τῆς Δύσεως. Τὸ πρόβλημα τῆς εὐθανασίας καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀμβλώσεως. Καὶ ἂς περιορισθῶμεν εἰς ἄλλα γενικώτερα

θέματα. Ποία είναι ἡ στάσις τοῦ ἱατροῦ ἔναντι τοῦ ἰδίου, τοῦ ἰδεολογικοῦ του φανατισμοῦ ἢ τῆς ἐπιταγῆς τῆς ἐξουσίας ; Ὑπάρχουν χῶροι ὅπου ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θεραπείας ἀσκεῖται ἀπὸ τοὺς ἱατροὺς, ὄχι πλέον ἢ περιλάλητος πλύσις ἐγκεφάλου, ἀλλὰ τι πλέον, πολὺ-πλέον αὐτοῦ, αὐτὸς οὗτος ὁ ἐκμηδενισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ὄρος εἶναι τοῦ *Jean - Paul Sartre*. Ἐξεδόθησαν τελευταίως εἰς τὴν Δύσιν δύο φοβερὰ βιβλία τοῦ *Medvedev* ποὺ συνεχιζοῦν τὰς ἀποκαλύψεις τοῦ *Σολζενίτσιν*. Δικαιοῦται ὁ ἱατρός, εἰς πείσμα τοῦ ὄρκου τοῦ Ἀσκληπιοῦ, νὰ πληρώσῃ μὲ τὴν συνειδησίν του ὅτι ὁ *Gabriel Marcel* ὠνόμασε προχθὲς τὰ «λύτρα τῆς εἰρήνης» ; Ὅπως, ἄς προσθέσωμεν, προηγουμένως ἦσαν τὰ λύτρα τοῦ πολέμου, θερμοῦ ἢ ψυχροῦ !

Καὶ ἀκόμη, ποία εἶναι ἡ θέσις ποὺ πρέπει νὰ λάβῃ εἰς κάθε περίπτωσιν — διότι φεῦ ! οὐδαμοῦ τοῦ ἐπιστητοῦ ὑπάρχουν πλέον ἀπαράβατοι νόμοι — ὁ ἱατρός ἐνόπιον τῆς ἀντιδράσεως τῆς φύσεως ; Εἶχα τονίσει πέρυθιν εἰς ὀμιλίαν μου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν βουλιμίαν του νὰ ὑποτάξῃ τὴν φύσιν, ἐλησημόνησεν ὅτι ἡ φύσις ἐκδικεῖται. Ἡ τὸ ὀλιγώτερον, διὰ τὴν ἱατρικὴν, ἀμύνηται. Γνωρίζομεν πλέον σήμερον ὅτι ὑπάρχουν *ιατρογενεῖς* ἀσθένειαι. Ἀλλὰ, πέραν τούτου, ἡ ἀπαίτησις τῆς ταχείας, τῆς ἀμέσου θεραπείας ὀδηγεῖ εἰς τὴν συμπίεσιν τῶν συμπτωμάτων τῆς νόσου καὶ ἀφήνεται, διότι ὁ ἀσθενὴς πιστεύει ὅτι δικαιοῦται νὰ γίνῃ ἀμέσως καλά, εἰς τὸ περιθώριον ἢ ἰδίᾳ ἢ ἀσθένεια. Διὰ νὰ ἀναφέρω ἐν μόνον κοινόν, καθημερινὸν παράδειγμα. Πρέπει ἢ ἀνυπομονησίᾳ τοῦ ἀσθενοῦς νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν πυρετόν, ποὺ εἶναι ἐν τούτοις τὸ ὄπλον τῆς φύσεως κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ ἰδίως κατὰ τῶν ἰῶν, νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τὸν ἱατρόν ; Καὶ τὰ διάφορα φάρμακα ποὺ ἡ κοινωρία τῆς καταναλώσεως, τηλεκατευθυνομένη ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον διαφήμισιν, ἐξαπολύει εἰς τὴν ἀγοράν, δὲν δημιουργοῦν ἄλλα προβλήματα ; Καὶ δικαιοῦται — ἀπὸ τὴν ἱερότητα τῆς ἀποστολῆς του — ὁ ἱατρός νὰ τὰ δίδῃ ἄνευ περισκέψεως ; Καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ κρίσιμον σημεῖον : πῶς θὰ ἀντιδράσῃ ὁ ἱατρός εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ἀσθενοῦς νὰ ἀπαλλαγῇ τῶν συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας του, ἐνῶ ἀδιαφορεῖ διὰ τὴν ἰδίαν τὴν ἀσθένειαν ; Χωρὶς νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἀντίθετον ἄκραν τῆς μεταβολῆς τοῦ ἀσθενοῦς εἰς συστηματικὸν πειραματόζωον τῆς πρακτικῆς, ἔστω καὶ καλοπροαιρέτου, ἐρεῦνης. Ἦλθε μήπως ὁ καιρὸς, ὅπως ὀμιλοῦμεν περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς *Growth Zero*, νὰ ὀμιλήσωμεν καὶ περὶ *Medecine Zero*, περὶ ἀντιιατρικῆς ; Ὁ ὄρος ἤρchiσε νὰ χρησιμοποιοῦται !

Καὶ εἰς τὸ τέλος, πῶς τὰ ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα τοῦ θεραπευτοῦ καὶ ὁ συναγωνισμὸς καὶ ἡ κακογλωσσιὰ τῶν ὁμοτέχνων του θὰ ὑπερφαλαγγισθοῦν ἀπὸ τὴν ἠθικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἱατροῦ, τοῦ οἰουδήποτε συννοικιακοῦ ἢ ἐπαρχιώτου ἱατροῦ, διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ ἱατροὶ τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι ὁ ἐρευνητῆς τοῦ

εργαστηρίου και ὁ ἀνεγνωρισμένος ἐπιστήμων πού ἔχει — πού πρέπει νά ἔχη — τὸ θάρρος νά ἀψηφήσῃ τὰ ἐμπόδια. Καὶ τὴν κοινὴν γνώμην...

Ἄλλὰ καὶ πάλιν, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρᾶν, πῶς θὰ μείη σκληρὸς καὶ ἀδιάφορος ὁ ἰατρὸς ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀνθρώπινον πόνον; Ὁ Πασκὰλ ἔλεγε: «Ἡ γνώσις τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ μὲ παρηγορήσῃ διὰ τὴν ἀγνοίαν τῆς ἠθικῆς, τὴν ὥραν τοῦ πόνου». Καὶ ὁ Georges Duhamel, μετὰ τρεῖς αἰῶνας, συνεπλήρωσε ὅτι (ἢ ἰατρικὴ παρεμβαίνει μόνον τὴν ὥραν τοῦ πόνου).

Φίλτατοι συνάδελφοι, πολὺν χρόνον οἷς ἀφήρεσα ἀπὸ τὰς ὀμιλίας καὶ πολλὴν ὥραν ἐστέρησα τὸ ἀκροατήριον σας ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀναπτύξεόν σας. Ἐκαμα τὸ χρέος μου ὡς Προέδρου τῆς σημερινῆς ἐκτάκτου συνεδρίας. Εὐχομαι ἐξ ὅλης τῆς καρδίας νὰ ἀποδείξετε διὰ τῶν ὀμιλιῶν σας ὅτι τὰ προβλήματα πού μὲ ἀψησχόλησαν εἶναι ἤδη λελυμένα. Καὶ θὰ τὸ κάμετε, εἶμαι βέβαιος.

Ὁ κ. Λουῖρος ἔχει τὸν λόγον:

Ἡ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Σπάνιες ὑπῆρξαν τὸν παλιὸ καιρὸ οἱ ἰατρικὲς ὑποθέσεις πού κατέληγαν στὴν διαίτησίᾳ τῆς δικαιοσύνης. Ἦταν σεβαστὴ ἀπὸ τὸν παθόντα, τὴν οἰκογένεια καὶ γενικὰ τὴν κοινωνία, ἢ ἰατρικὴ προσωπικότης καθὼς καὶ παραδεκτὰ τὰ ὅρια τῶν ἰατρικῶν δυνατοτήτων. Κάποιοι Ἀθηναῖοι γιατροῦ ἢ μακάβρια φήμη στηρίζονταν στὸ ὅτι κανένας ἄρρωστος δὲν πέθαινε στὴν μικρὴ μας τότε κοινωνία, χωρὶς αὐτὸς νὰ βάλει τὴν ὑπογραφή του. Κανεὶς δὲν ἀπέδιδε εὐθύνη στὸ γιατρὸ γιὰ τὸν θάνατο, κι ἀκόμα λιγότερο γιὰ κάποια ἐπακόλουθη χειρουργικὴ, καὶ συχνὰ ἰατρογενῆ ἀναπηρία. Κι ἂν ἀκόμα ἐξέφραζε κανεὶς κάποια ὑποψία, δικαιολογοῦσε τὸν γιατρὸ μὲ ὑπεύθυνη τὴ μοῖρα. Ὁ γιατρὸς μπορούσε εὐλικρινὰ νὰ ὁμολογήσῃ: «Μοῦ ἐμπιστευθήκατε τὸν ἄρρωστο, ἔκανα ὅ,τι μπόρεσα καὶ δυστυχῶς πέθανε». Τὸ σκέλος τῶν ἀποτυχιῶν στὶς στατιστικὲς ἦταν πάντα πολὺ σημαντικότερο ἀπὸ τὸ σκέλος τῶν ἐπιτυχιῶν πού ὀδηγοῦσαν ἄλλωστε στὸν θάνατον τοῦ γιατροῦ. Οἱ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, θυμοῦνται ἴσως τὸ ἀνέκδοτο τοῦ συναδέλφου τους πού πληροφοροῦσε τὴν ἐπαρχιώτικη οἰκογένειά του πῶς («ἐπέζησε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐμβρουλκία ὁ πατέρας») Γιατὶ «τὴν προηγούμενη φορὰ», ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδί, εἶχε πεθάνει ἀκόμα καὶ ὁ πατέρας πού δέχτηκε στὸ κεφάλι του τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐμβρουλκίας! Θυμᾶμαι ἀπὸ τίς διηγήσεις τοῦ πατέρα μου, πόσο λίγη ἀξία εἶχε στὸν τοκετὸ ἢ ζωὴ τοῦ ἐμβρύου, καὶ πόσο θαυμασμὸ ἀποσποῦσε ὁ γιατρὸς ὅταν τὸ ἐβγαζε ζωντανό. Ὁλόκληρη ἄλλωστε ἡ σάτυρα ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνη ὡς τὸν Rabelais, τὸν

Μολιέρο, τὸν Λασκαράτο καὶ τὸν Σουρή, ἔχει μοιρολατρικά δεχθεῖ τὴν ἰατρικὴ ἀποτυχία.

Ἔπρεπε νὰ εἶναι φανερὴ ἡ («ἰατρογενής») ζημία γιὰ νὰ προκληθεῖ κάποιος ψίθυρος εἰς βάρος τοῦ γιατροῦ. Κανεὶς ἄλλωστε δὲν κατηγοροῦσε τοὺς γιατροὺς τοῦ Gambeta, τοῦ γνωστοῦ Γάλλου πολιτικοῦ, πὸν τὸν ὀδήγησαν στὸν θάνατο μὲ τὰ καθαρτικά πὸν τοῦ χορηγοῦσαν ὅταν ἔπαθε σκωληκοειδίτιδα στὰ τέλη τοῦ περασμένου αἰώνα. Καὶ ἀντίθετα ὁλος ὁ κόσμος θαύμασε τὸ θάρρος τοῦ Ἄγγλου χειρουργοῦ Treves πὸν τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ χειροῦργησε, μέσα στὶς χειρότερες συνθήκες καὶ μάλιστα τὴν ἡμέρα τῆς στέφείας του, τὸν Ἐδουάρδο τὸν VII τῆς Ἀγγλίας, ὅταν εἶχε προσβληθεῖ καὶ αὐτὸς ἀπὸ σκωληκοειδίτιδα.

Αὐτὰ συνέβαιναν γύρω στὴν ἀρχὴ τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ἀπὸ τότε ὅμως τὰ πράγματα ἀρχίζουν νὰ ἀλλάξουν. Γιὰ μετεγχειρητικὸ θάνατο, γιὰ ἐγκαύματα ἀπὸ ἀκτίνες Roentgen, γιὰ ἀναπόφευκτες ἴσως ἀναπηρίες, γιὰ διαγνωστικὰ καὶ φαρμακευτικὰ σφάλματα ἀρχίζουν καὶ κατηγοροῦνται φανερὰ οἱ γιατροί. Ἡ εὐθύνη τῆς ἀποτυχίας ἀποδίδεται πάντα σ' αὐτούς.

Τί εἶχε συμβεῖ ;

Ὅσο προχωροῦσε ἡ ἰατρικὴ γνώση καὶ πείρα, τόσο οἱ δίκαιες ἀπαιτήσεις τῆς κοινωρίας γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀρρώστου γίνονταν παράλληλα ἐντονότερες. Τὸ πεζοδρομιο γνωρίζε καλύτερα τί θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε κάνει ὁ γιατρός! Ὅσο ὅμως ἐξελισσεται ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, ἐλαττώνεται ἡ σημασία τῆς προσωπικότητας τοῦ γιατροῦ, ἀλλὰ καὶ ὅσο αὐξάνει ἡ τόλμη του, τόσο γίνεται βαρύτερη καὶ ἡ εὐθύνη του ὥστε σήμερα κάθε ἰατρικὴ πράξη νὰ κρίνεται ἀπὸ τὴν ἡμιμάθεια μὲ περισσότερη ἀδυστηρότητα. Ὅ,τι κι ἂν πάθει ὁ ἄρρωστος ἀπὸ τὴν στιγμή πὸν βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ γιατροῦ, ἀποδίδεται σ' αὐτὸν χωρὶς νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄφει καμιὰ δικαιολογία. Κύριος ὀδηγὸς τῆς κριτικῆς ἀποβαίνει ἡ καταποπιστικὴ προσπάθεια τῆς («ὕγιεινῆς») σὲ ἰατρικὰ ζητήματα. Καὶ εἶναι, βέβαια, χρήσιμη καὶ ἀπαραίτητη ἀπὸ τὴν προφυλακτικὴ πλευρὰ. Δημιουργεῖ ὅμως καὶ τὴν ἀναπόφευκτη («ἡμιμάθεια») τοῦ κοινοῦ πὸν νομίζει πὼς κατέχει ἀρκετὲς ἰατρικὲς γνώσεις ὥστε νὰ τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ κρίνει τὶς ἰατρικὲς ἐνέργειες. Ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος πὸν μὲ βάση τὴν περιπρωσιολογία δὲν («κάνει») τὸ γιατρό, καὶ δὲν χορηγεῖ συχνὰ ἀπερίσκεπτες ἰατρικὲς συμβουλές ; Ὁ ἡμερήσιος καὶ ὁ περιοδικὸς Τύπος δὲν παύουν νὰ διαφημίζον ἀλλὰ καὶ νὰ διαστρεβλώνουν τὰ ἰατρικὰ ζητήματα. Ἔτσι ὁ γιατρός ὑφίσταται σὲ κάθε πράξη του τὶς («ἐξετάσεις») τοῦ κοινοῦ, σὰν νὰ εἶναι φοιτητῆς ἐμπρὸς στὸν πανεπιστημιακὸ δάσκαλο !

Σ' αὐτὴ τὴν καχυποψία πὸν παρακολουθεῖ τὸν γιατρό συμβάλλει σήμερα καὶ τὸ οἰκονομικὸ συμφέρον πὸν ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἀπαίτηση ἀποζημιώσεως,

σὲ περίπτωσιν ἀποτυχίας. Ἡ κοινωνία διεκδικεῖ τὴν ἐξασφάλισιν κάθε ἰατρικῆς πράξεως καὶ ἐπιζητεῖ τὴν ἀπόδοσιν εὐθύνης ἀκόμα καὶ γὰρ τὴν μικρότερη ἀποτυχία, χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ τὴν ἀρχικὴ αἰτία τῆς παθήσεως οὔτε τὰ ὅρια τῶν ἰατρικῶν δυνατοτήτων.

Ἔτσι ἀνιχνεύεται κάθε λεπτομέρεια τῆς ἰατρικῆς πράξεως μὲ σκοπὸν τὴν ἀνακάλυψιν κάποιας, ἔστω καὶ ἐλάχιστης, ἀνθρώπινης ἀβλεψίας ἢ ὀλιγωρίας πού θὰ ἐπέτρεπε οἰκονομικὰς διεκδικήσεις.

Ἐξ ἄλλου στὴν ἀναζήτησιν τῆς ἰατρικῆς εὐθύνης συντελεῖ καὶ ἡ νομικὴ συμβολή, πού θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἔχει ἐξειδικευθεῖ στὴ δημιουργίαν ἰατροδικαστικῆς ὑποψίας, ἱκανῆς νὰ ὀδηγήσῃ σὲ δικολαβικὰς ἐπιχειρήσεις, καθαρὰ οἰκονομικὰς. Σκοπὸς τοῦ συνηγόρου τῆς κατηγορίας εἶναι νὰ ὑπερπηθήσῃ τὸ ἀπαλλακτικὸ βούλευμα ὥστε ἡ ἀκροαματικὴ διαδικασίαν νὰ τοῦ ἐπιτρέφῃ νὰ ἐφεύρῃ καταδικαστικὰ ἐπιχειρήματα.

Τὰ ἐπιχειρήματα αὐτὰ στηρίζονται στὴν ἀσιθάθεια τῆς κρίσεως τοῦ δικαστηρίου γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς αἰτίας τῆς ἰατρικῆς ἀποτυχίας. Συνήγοροι κατηγορίας καὶ ὑπερασπίσεως ὑπερθεματίζουν σὲ δικολαβίες γιὰ νὰ ἐπικρατήσουν τὰ ἐπιχειρήματά τους, καὶ νὰ ἐπανηθηθῇ ὅσο γίνεται ἢ νὰ ἐλαττωθῇ τὸ εὐαίσθητο σημεῖον τῆς εὐθύνης πού δύσκολα ἀποδεικνύεται θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ. Γιατὶ ἡ πρόοδος τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης ἐπιτρέπει αὐτόματα τὴν αὔξησιν τῆς ἰατρικῆς ἐπιχειρηματικότητος καὶ ἐξουσίας ἀπάνω στὸν ἄρρωστο, ἐνῶ σύγχρονα προκύπτει ηὔξημένη ἰατρικὴ εὐθύνη στὴν ἐλάχιστη ἐπιπλοκή. Εὐκόλα ἐμπιστεύονται ὁ ἄρρωστος καὶ ἡ οἰκογένεια στὸν γιατρὸν ἀλλὰ, ἢ ἐμπιστοσύνη περιορίζεται στὸν ὅρον τῆς ἐξασφαλισμένης ἐπιτυχίας τῆς θεραπείας.

Ἔτσι εἰδικότερα στὴ χειρουργικὴ, τὰ ταχυδακτυλουργικὰ ἐπιτεύγματα ἐπιτρέπονται μόνον ὅταν πετυχαίνουν. Ὄταν ὅμως ἀποτύχουν κρίνονται μὲ ἐξαιρετικὴ «λακεδαίμονικὴ» ἀσθηρότητα καὶ προσπαθεῖται ἀπὸ τὸν συνηγόρον τῆς κατηγορίας, ὁ χαρακτηρισμὸς τους σὰν ἐγκληματικῶν πράξεων. Ἡ κλιμάκωσιν τῆς εὐθύνης εἶναι στὴν ἀντικειμενικὴ ὀρθοκρίσιαν τῆς δικαιοσύνης, στίς περισσότερες περιπτώσεις πάντα ἀμφίβολη ἀν ὄχι ἀνέφικτη. Ἀλλὰ καὶ σὲ ἀπλούστερες ἰατρικὰς ἐπεμβάσεις τῆς χορηγίας π.χ. ἐνὸς φαρμάκου ἢ τῆς ἐκτελέσεως μιᾶς σκωληκοειδεκτομίας, ἀμυγδαλεκτομίας ἢ τοκετοῦ, ἢ κοινωνία, μὲ τὴν ἐνθάρρυνσιν τῆς στατιστικῆς, δὲν παραδέχεται ἀποτυχίας χωρὶς νὰ φταίει ὁ γιατρός! Ποιὸς δὲν ἰσχυρίζεται σήμερον ὅτι τέτοια περιστατικὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀδηγηθοῦν καὶ στὴν παραμικρὴ ἀκόμα ἐπιπλοκή ἢ ζημίαν τοῦ ἀρρώστου; Ὁ ἀπρόοπτος ὡστόσο κίνδυνος δὲν ἐκλείπει ποτὲ ἀπὸ τὴν μοῖραν τοῦ ἀνθρώπου! Ὅποτε ὁ γιατρὸς ἐνδιαφέρεται περισσότερο, ἐκεῖ συμβαίνουν συχνὰ οἱ ἀναποδιές. Σωστά ὁ Ναπολέων, ὅταν κινδύνευσε στὸν τοκετὸ

ἡ Μαρία Λουίζα καὶ ὁ Βασιλιάς τῆς Ρώμης, εἶπε στὸ γιατρὸ Dubois: «Κάνετε ὅ,τι χρειάζεται σὰν νὰ πρόκειται γιὰ τὴ γυναῖκα ἐνὸς ὑποδηματοποιοῦ».

Θυμᾶμαι τὴν περίπτωση ἐνὸς Κροίσου Νοτιοαμερικανοῦ ποὺ ἔφερε γιὰ ἀσφάλεια τὸ γιό του σὲ διασημότετο Εὐρωπαῖο χειρουργὸ γιὰ νὰ τὸν χειρουργήσει ἀπὸ ἀπλὴ σκοληκοειδίτιδα. Ὁ ἐνδεδειγμένος χειρισμὸς τοῦ θερμοκαυτήρος δίπλα στὸν αἰθέρα τῆς ναρκώσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐπέφερε τὴν ἔκρηξη τοῦ μηχανήματος, τὸν θάνατο τοῦ ἐγχειρισμένου ἀπάνω στὸ χειρουργικὸ τραπέζι, καὶ μόνιμη κώφωση τοῦ διασήμου χειρουργοῦ. Ἡ πολύχροτη δίκη ποὺ ἀκολούθησε δὲν κατόρθωσε νὰ ἀποδείξει τίς εὐθύνες, παρ' ὅλες τίς προσπάθειες τῆς ἀφηνιασμένης κατηγορίας. Ἀλλὰ καὶ πῶς νὰ παρηγορηθεῖ ὁ δίκαια ἀπελπισμένος πατέρας ποὺ προσπαθοῦσε νὰ ἐκδικηθεῖ τὴ μοῖρα;

Ὅσο ὅμως κι ἂν ἐπιδειχθεῖ κατανόηση γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς κοινωνίας ποὺ στηρίζεται στὴν πρόοδο τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης καὶ τίς διαπιστώσεις τῆς στατιστικῆς ὥστε νὰ θεωρηθεῖ πὼς τὸ θεραπευτικὸ ἀποτέλεσμα πρέπει νὰ εἶναι ἐξασφαλισμένο, ἐν τούτοις πρέπει ἐπίσης νὰ ὁμολογηθεῖ πὼς ὁ γιατρός, καὶ εἰδικότερα ὁ χειρουργός, ἔχουν χάσει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περιοπῆς ποὺ ἄλλοτε τοὺς χαρακτήριζε σὰν θαυματοποιούς. Ἐξ ἄλλου, ἔχουν τόσο πολλαπλασιασθεῖ οἱ καλοὶ γιατροὶ καὶ χειρουργοὶ ὥστε νὰ δικαιολογεῖται ἡ κατάργηση τῆς παλιᾶς δραματοποιήσεως τῆς ἱατρικῆς πράξεως. Ὁ γιατρός ἔχει καταστήσει σήμερον σχεδὸν σὰν ἐντολοδόχος προμηθευτῆς, ποὺ ὑποχρεώνεται νὰ παραδώσει τὸ ἐμπόρευμα μὲ τὴν ποιότητα καὶ στὸ χρόνο παραδόσεως ποὺ ἀπαιτεῖται ἀπὸ τὴν παραγγελία! Εἰδεμὴ προκύπτει αὐστηρὴ ρήτρα. Κάθε ἀνθρώπινη ἀδυναμία τοῦ γιατροῦ ἢ τοῦ πελάτου παραβλέπεται καὶ ἡ αἰτιολογία τῆς ἐνδεχόμενης ἀποτυχίας προσλαμβάνει στὰ μάτια τοῦ ἀρρώστου, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς κοινωνίας, ἀλλ' ὄχι σπάνια καὶ τοῦ δικαστηρίου, διαστάσεις ποὺ κυμαίνονται ἀπὸ τὸ ἀπρόβλεπτο ἀτύχημα ὡς τὸ στυγερὸ ἔγκλημα. Ἐὰν π.χ. λησμονηθεῖ μιὰ γάζα μέσα στὸ ἐγχειρητικὸ τραῦμα κατηγορεῖται, βέβαια, ὁ χειρουργός ποὺ θεωρεῖται ὑπεύθυνος γιὰ ὅλες τίς πράξεις τοῦ ἐγχειρητικοῦ συνεργείου, ὅπως ὁ καπετάνιος γιὰ κάθε ἀτύχημα τοῦ πλοίου. Πῶς ὅμως θὰ χαρακτηρισθῇ ἀπὸ τὴν δικαστικὴν πλευρὰ τὸ περιστατικὸ; Εἶναι, παρ' ὅλες τίς ἀσφαλιστικὰς χειρουργικὰς προϋποθέσεις, ἀτύχημα, ἀβλεψία ἢ σφάλμα; Τὸ δικαστήριον καὶ οἱ συνήγοροι δὲν ἔχουν παραστεῖ στὴν λειτουργία τοῦ πολυπλόκου χειρουργείου ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ἀνακαλύψουν τὴν παρεμβολὴ τοῦ διαβόλου! Οἱ συνήγοροι κατηγορίας καὶ ὑπερασπίσεως θὰ πλειοδοτήσουν στὴν κλιμάκωση τῆς εὐθύνης ἀνάλογα μὲ τὸ συμφέρον τοῦ πελάτου. Ἡ ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου θὰ στηριχθεῖ σὲ πολὺ εὐαίσθητα καὶ ἀμφίβολα κριτήρια...

Ἐπάρουν ὅμως ἀκόμα δυσκολότερες περιπτώσεις γιὰ νὰ ὀδηγηθεῖ σὲ ἀντικει-

μενική και δίκαιη κρίση ή ιατρική εθθύνη. Ποῦ ἀρχίζει π.χ. καὶ ποῦ εἶναι τὸ ὄριον τῆς νοσηλευτικῆς εθθύνης; Πῶς νὰ ἀποδειχθεῖ μὲ βεβαιότητα ὅτι ἡ ζημία δὲν ὀφείλεται στὶς ὀδηγίες τοῦ γιατροῦ ἀλλὰ στὴν ἀβλεψία τῆς νοσηλείας; Δὲν ἀναφέρομαι βέβαια σὲ χειροπιαστὲς ὀλιγορῖες τοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ. Εἶναι ὁμως ἀραγε δυνατόν νὰ ἐλεγχθεῖ ἀπόλυτα ἡ εθθύνη τῆς πιὸ ἐδυσνεύδητης νοσηλείας; Ὡστόσο τὸ ἀποτέλεσμα θὰ βαρύνει τὸν γιατρό. Ποῦ βρίσκεται τὸ ὄριο τῆς εθθύνης ἀνάμεσα στὶς ἐνέργειες π.χ. τῆς ἀποστειρώσεως, τοῦ ἐγχειρητικοῦ συνεργείου ἢ τοῦ ναρκωτοῦ ἢ τῶν χειριστῶν ὀργάνων καὶ ἐργαλείων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως, εθθύνη πὸν δὲν διαχωρίζεται σχεδὸν ποτέ; Οἱ δικαιολογίες γιὰ τὸ ἀτύχημα εἶναι πολλαπλὲς ἀπὸ κάθε πλευρὰ καὶ ἡ κατηγορία εἶναι σχεδὸν ἀδύνατο νὰ εἶναι ἀντικειμενικὰ ἀποδεικτικὴ.

Ποιὰ εἶναι ἡ εθθύνη τοῦ γιατροῦ, ὄχι ἐκείνου πὸν ἀποφασίζει, ἀλλὰ ἐκείνου πὸν ἀποκρούει μιὰ σωτήρια ἐγχείρηση; Θυμᾶμαι μιὰ ἔξαιμη, ἄσφυγμη γυναικᾶ μὲ ρήξη ἐξωμητρίου κνήσεως πὸν χειροῦργησα δέκα ὥρες ἀργότερα, ἐπειδὴ προηγουμένως χειρουργὸς τῆ θεωρήσε ετοιμοθάνατη καὶ ἀπέφυγε τὴν ἐνδεχομένη εθθύνη μετεγχειρητικοῦ θανάτου. Ἡ γυναικᾶ ἔτυχε νὰ σωθεῖ, ἀλλὰ πῶς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ βεβαιωθεῖ ἡ εθθύνη τοῦ χειρουργοῦ πὸν ἀπέρριψε τὴν ἐγχείρηση ἢ ἐκείνου πὸν τὴν ἐξετέλεσε, ἂν τύχαινε νὰ πεθάνει;

Ἐὰς ἀναφέρω ἀκόμα καὶ μιὰ παράλογη περίπτωση πὸν θυμᾶμαι ἀπὸ τὴν μακρὰ θητεία μου στὴν Γερμανία. Μιὰ κυρία ἐνήγαγε τὸν χειρουργὸ ἐπειδὴ μὲ τὴν εὐκαιρία κάποιας γυναικολογικῆς λαπαροτομίας, τῆς ἀφῆρεσε καὶ τὴν σκωληκοειδῆ, πρᾶγμα πὸν γιὰ φανερὸ ὄφελος τῆς χειρουργούμενης γίνεται σχεδὸν κατὰ κανόνα, ἀδιάφορο ἂν ἡ σκωληκοειδὴς πᾶσχει ἢ ὄχι. Παρ' ὅλο πὸν καμιά ζημία δὲν προέκυψε ἀπὸ τὴν ἐγχείρηση καὶ ἡ μετεγχειρητικὴ πορεία ὑπῆρξε ὁμαλή, τὸ Δικαστήριον κατεδίκασε, μὲ ἐλαφρὰ εὐτυχῶς ποινὴ, τὸν χειρουργὸ ἐπειδὴ δὲν εἶχε προειδοποιήσει τὴν πελάτιδά του γιὰ τὴν ἐνδεχομένη σκωληκοειδεκτομία. Τὸ αἰτιολογικὸ τῆς καταδίκης στηρίχθηκε στὸ ὅτι ἀπὸ τὴν πρόσθετη αὐτὴ ἐπέμβαση θὰ τύχαινε νὰ προκύψει ἴσως ἐπικίνδυνη μετεγχειρητικὴ πορεία, πὸν ὁμως δὲν ἀκολούθησε. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ εὐχαριστήσῃ ἡ κυρία τὸν γιατρό της πὸν τὴν εἶχε ἀπαλλάξει ἀπὸ ἓνα περιττὸ ὄργανο καὶ τὸν κίνδυνο πὸν θὰ τύχαινε νὰ τὴν ὑποχρεώσει σὲ νέα ἐγχείρηση, ἢ πονηρῆ κυρία τὸν ἐνήγαγε ζητώντας ἀποζημίωση! Εἶναι, νομίζω, ὀλοφάνερη ἢ ἀδικία καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ γιατροῦ ἀπὸ τὴν πελάτιδά του.

Ποιὰ εἶναι ὡστόσο ἡ εθθύνη τοῦ ἰατροδικαστοῦ ἢ τοῦ ἐμπειρογνώμονος πὸν ἐξετάζουν ἀντικειμενικὰ καὶ καλόπιστα τὰ περιστατικὰ ζημίας ἢ θανάτου; Ὁ ἰατροδικαστὴς συχνὰ συγκρούεται μὲ τὴν γνώμη τοῦ εἰδικοῦ ἐμπειρογνώμονος πὸν γνωρίζει καλύτερα τὰ τεχνάσματα τῆς ὑπερασπίσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης. Δυστυχῶς

δὲν μπορῶ νὰ παρασιωπήσω τὴν συναδελφικὴ προκατάληψη καὶ ἀλληλεγγύη ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου ποὺ καταστρέφει τὴν ἀντικειμενικότητα. Ἐπὶ οὗτοι καὶ τὴν κακόβουλη παρασκευαστικὴ ὑποστήριξη τῆς κατηγορίας ἀπὸ παρασκευαστικὰ συναδελφικὰ ἀντιζηλίους. Ἡ φήμη καὶ ἡ πείρα τοῦ γιατροῦ τὸν προστατεύουν πάντα ἀπὸ τὴν κατηγορία τῆς ὀλιγορίας ἢ τῆς ἀπρόβλεπτης ἀνθρώπινης ἀδυναμίας ; Ἡ διάθεση τοῦ γιατροῦ, ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν θέλησή του, μπορεῖ ἄραγε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἐπηρεάζει τὴν ἐγχείρηση ἐὰν ἢ ἀπότομη καὶ ἀπρόοπτη ἀδιαθεσία του ἢ ἡ κόπωση του ὑποτεθεῖ ὅτι μετέχουν στὴν ἀδόκητη ἐξέλιξη ; Συμβαίνουν περιπτώσεις ὅπου ὁ γιατρὸς πρέπει νὰ δράσει χωρὶς χρονοτριβὴ γιὰ νὰ σώσει τὸν ἄρρωστο παραβλέποντας συχνὰ ὀρισμένους κανόνες. Ἄν ἀποτύχει ἢ ἀνορθόδοξη προσπάθειά του θὰ πρέπει νὰ τιμωρηθεῖ ; Ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη ἐξελίσσεται καθημερινά, ὀρισμένες ἀπόψεις καὶ ἐνέργειες ποὺ χθὲς ἀκόμα ἦταν ἐπιτακτικὲς ἢ ἀπαγορευμένες, σήμερα ἀνατρέπονται καὶ ἔτσι ἐξουδετερώνουν προηγούμενες παραδειγματικὰ δικαστικὰ ἀπόψεις καὶ ἀποφάσεις. Ἴδου ἐρωτήματα ποὺ πολὺ δύσκολα μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν σὲ ὀρθὰ ἀπαντήσεις. Ἄς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι ἡ Ἄγγλοσαξονικὴ Δικαστικὴ Ὁρολογία δὲν χαρακτηρίζει τὸν ἐναγόμενον ὡς «κατηγορούμενον» ἀλλὰ ὡς «ὑπερασπιζόμενον» (*defendent*).

Μ' αὐτὴν τὴν εὐκαιρία θὰ ἤθελα νὰ ἀναφέρω ὅτι οἱ ἐμπειρογνώμονες καλοῦνται ἀπὸ τὸν Εἰσαγγελέα συνήθως ὡς τελευταῖοι μάρτυρες κατηγορίας καὶ δὲν παρακολουθοῦν ὅλη τὴν διαδικασίαν. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ νομίζω ὅτι θὰ ἦταν προτιμότερο οἱ ἐμπειρογνώμονες νὰ παρίστανται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν σὲ ὅλη τὴν διάρκειαν τῆς δίκης καὶ νὰ τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβάλλουν καὶ νὰ δέχονται ἐρωτήσεις ὡσὰν τὸ ἀπαιτεῖ ἢ διαλεύκανση τῆς ὑποθέσεως. Ἡ ἐγκυρὴ γνώμη τοῦ Ἀνωτάτου Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου θὰ ἔπρεπε νὰ ζητεῖται καὶ νὰ προῦποτίθεται σὲ κάθε περίπτωση ὥστε νὰ προλαμβάνονται περιττὰ διαδικασίαι ὅταν ἀρμόδια ἐπιστημονικὴ γνώματευση ἀποφανθῇ ὅτι δὲν ὑπάρχει βάσιμη κατηγορία. Ἐτσι νομίζω, πὼς θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἀποφεύγονται παρεξηγήσεις στὰ τεχνικὰ περιστατικὰ ὥστε νὰ διευκολύνεται ἢ διαφώτιση τοῦ Δικαστηρίου. Νομίζω ἐπίσης πὼς ὁ ἡμερήσιος Τύπος δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ κατονομάζει τὸν γιατρό, τουλάχιστον πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δικαστηρίου, ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύει νὰ διαπομπευθεῖ καὶ νὰ ζημιωθεῖ ἐνδεχομένως ἀδίκως ἢ περιωπή του στὴν ἐκτίμησιν τῆς κοινωνίας.

Σὲ μιὰ πρόσφατη γελοιογραφία ὁ μέλλον νὰ χειρουργηθεῖ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν χειρουργὸν λέγοντας : («*Α ! Φορᾶς μάσκα γιὰ νὰ μὴ σὲ ἀναγνωρίσω ἂν κάνεις κανένα λάθος*»). Ἡ Πολιτικὴ Ἀγωγή καταδοκεῖ νὰ ἐπιβαρύνει τὴν Κοινωνικὴ Ἀσφάλισιν ποὺ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐπηρεάσει τὴν τελικὴ ἀπόφασιν. Ἡ γελοιογραφία αὐτὴ χαρακτηρίζει ἀρκετὰ τὸ πνεῦμα ποῦ κυριαρχεῖ σ' ἓνα μεγάλο μέρος τῆς κοινωνίας.

Ἡ Νομικὴ Ἐπιστήμη ἔχει πολλὰ ἀκόμα προβλήματα νὰ ἀντιμετωπίσει σχετικὰ μὲ τὴν εὐθύνη τοῦ γιατροῦ. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω τὴν μεταμόσχευση ζωτικῶν ὀργάνων, τὴν πλαστικὴ χειρουργικὴ, τὸ θέμα τῆς ἐκτρώσεως, τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως, τῆς ἀποφυγῆς τῆς ἐγκυμοσύνης, τῆς εὐθανασίας, καὶ ἄλλα ἀκόμη.

Ὅλα ὅσα πολὺ σύντομα προσπάθησα νὰ σκιαγραφήσω παραπάνω, περιπλέκουν σημαντικὰ τὴν ἄδολη ἐπιστημονικὴ συνείδηση καὶ ἀποτελοῦν χειροπέδες στὴν ἄσκηση τῆς Ἱατρικῆς καὶ εἰδικότερα τῆς ἐργχειρητικῆς ἀποστολῆς. Ὁ γιατρὸς ὑποχρεώνεται νὰ ἀκολουθεῖ τὶς προκαταλήψεις τῆς κοινωνικῆς ἡμιμάθειας καὶ κινδυνεύει νὰ κατηγορηθῆι ὅταν ἀναλάβει τὴν εὐθύνη νὰ βαδίσει ἐνάντια στὸ ρεῦμα. Πῶς νὰ ἀντισταθῆι στὴν ἀπαίτηση τῆς κοινῆς γνώμης ποὺ ἐπιβάλλει ἀσθαιρέτα τὴν ὑπερβολικὴ χρῆση ἀντιβιοτικῶν, ὁρμονῶν καὶ ἠρεμιστικῶν; Ἀκόμα καὶ ὁ πονοκέφαλος ἐπεβλήθη ὅστερ' ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη τῆς ἀσπιρίνης καὶ οἱ τσέπες τῶν ἀνθρώπων εἶναι γεμάτες ἀπὸ λογιῶν-λογιῶν χάπια. Ὁ συρμὸς εἶναι ἀκατανίκητη δύναμη ὅταν τὸν ἀπαιτεῖ ὁ ἀναρμόδιος κοινωνικὸς παράγων. Ἐξυπακούεται βέβαια ἀδιάκοπη καὶ εὐσυνείδητη ἀναμέτρηση τῶν κινδύνων κάθε ἱατρικῆς πράξεως καὶ ἐνημέρωση τουλάχιστο τῶν συγγενῶν. Ἐπιβάλλεται ἐξάλλου ἀστηρὸς ἔλεγχος τῆς ἐκπαιδεύσεως, τῆς μετεκπαιδεύσεως καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ γατροῦ. Ὅπως γιὰ κάθε ἐπιζήμια ἀνθρώπινη πράξη ἐπιβάλλεται δίκαιη τιμωρία, ἔτσι καὶ ὅταν ἀποδειχθῆι ἀπαράδεκτο ἱατρικὸ λάθος θὰ πρέπει νὰ τιμωρηθῆι ὁ γιατρός. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἀποδειχθῆι; Ὑπάρχουν συνήθως ἀμέτρητες, ὄχι δικολαβικὲς ἀλλὰ ἀντικειμενικὲς δικαιολογίες. Στὶς περισσότερες φορὲς δὲν ἀποδεικνύεται ἡ εὐθύνη ἢ ἡ δικαστικὴ ἀπόφαση θὰ ἀποβεῖ ἀδίκη μὲ τὸν διασυρμὸ τοῦ γιατροῦ καὶ τῆς Ἱατρικῆς.

Ἄν ὅμως ἡ ὑπερβολὴ ὀδηγήσει σὲ τροχοπέδες τοῦ γιατροῦ, πῶς θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ὠφέλεια ποὺ ἀναμένεται ἀπὸ τὶς προσπάθειές του; Ἡ ὑπερβολικὴ κριτικὴ ἀπὸ τοὺς ἀναρμόδιους θὰ ἐξουδετερώσει τὶς δυνατότητες τῆς προόδου.

Τὸ πρόβλημα εἶναι λοιπόν, καὶ θὰ μείνει, φοβοῦμαι, ἄλυτο. Γιατὶ σὲ καμιά ἄλλη περίπτωσι τοῦ ἀνθρώπινου βίου δὲν βρίσκονται ἡ Ἱατρικὴ καὶ ἡ Νομικὴ Ἐπιστήμη σὲ δυσχερέστερη θέσι καὶ σὲ μεγαλύτερη ἀδυναμία, παρὰ ὅταν πρόκειται νὰ κρίνουν τὴν σύγκρουσι τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἐπιστήμη ποὺ δημιουργεῖ ὁ νοῦς του καὶ τὴν ἀπρόβλεπτη παρεμβολὴ τῆς μοίρας.

Μὲ πολλοὺς δισταγμοὺς ἢ ἔμπειρη καὶ ὑποκειμενικὴ γνώμη τοῦ γιατροῦ ποὺ ἀγωνίζεται νὰ εἶναι ἀνεπηρέαστα ἀντικειμενικὴ, προσπάθησε μὲ τὰ παραπάνω νὰ δώσει ἓνα δεῖγμα τῶν ἀπόψεών της. Ἄς ἀκουσθῆι τώρα ἡ γνώμη τοῦ Νομικοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ συμβάλει, ἂν ὄχι σὲ ἀκατόρθωτη, φοβοῦμαι φευ, λύσει τοῦ προβλήματος, ἀλλὰ τοῦλάχιστον στὴν ἀποφυγὴ τῆς ἀδικίας ποὺ ἀπειλεῖ τὸν γιατρὸ καὶ ποὺ σὲ τελευταία ἀνάλυσι ὀδηγεῖ στὴν ἀναχαίτιση τῆς ἀποτελεσματικῆς ἱατρι-

κῆς βοήθειας καὶ στὴν ζημίᾳ ποὺ προκύπτει γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὅταν ἐλαττώνεται ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸν γιαιτρό, σὲ ποῖον θὰ ἀποταθοῦμε ὅταν ἀρρωστήσωμε ; Στὸν κατὰ συνθήκη, βέβαια, καλύτερο ἢ θὰ καταφύγοιμε ἴσως στὴν ξενομανία ὁπότε οἱ ἐνδεχόμενες ἀποτυχίες τῆς ξένης σοφίας, ἀποσιωποῦνται μὲ περισσὴ ἐπιείκεια, ἐνῶ οἱ ἐπιτυχίες στιγματίζουσι μὲ ἀυστηρότητα τὴν τοπικὴν μας ἐπιστήμην μὲ ἐπιτιμητικὴν ἀνεπάρκεια. Ἐντούτοις, ὁ Ἕλληνας γιαιτρός δὲν εἶναι λιγότερο ἰκανὸς ἀπὸ τοὺς ξένους. Εἶναι διεθνῶς ἀνεγνωρισμένος καὶ διαθέτει καὶ τὴν κληρονομικὴν ἱπποκρατικὴν διαίσθησιν καὶ ἱατρικὴν ἐπίδοσιν ποὺ δὲν χαρακτηρίζει πάντα ὅλους τοὺς ξένους γιαιτρούς. Ἀλλὰ ποῦ βρῖσκεται ὁ ἀναμάρτητος ;

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΠΑΝ. Ι. ΖΕΠΟΥ

1. Ὁ συνάδελφος κ. Λοῦρος ἀνέλυσε πολὺ σωστὰ τὴν σκέψιν, ὅτι ἡ ἱατρικὴ καὶ ἡ νομικὴ ἐπιστήμη εὐρίσκονται εἰς πολὺν δύσκολον θέσιν ὅταν πρόκειται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαγγελματικῆς εὐθύνης τοῦ ἱατροῦ. Καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ὥραίας ἀνακοινώσεώς του διετύπωσε τὴν πρόκλησιν πρὸς τὸν νομικὸν νὰ συμβάλῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἀδικίας, ἡ ὁποία ἀπειλεῖ τὸν ἱατρὸν καὶ εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν ὁδηγεῖ εἰς ἀναχαίτισιν τῆς ἀποτελεσματικῆς ἱατρικῆς ἀγωγῆς καὶ περιθάλψεως.

Ἡ πρόκλησις εἶναι γοητευτικὴ. Διότι τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαγγελματικῆς εὐθύνης τοῦ ἱατροῦ ἐμφανίζει πολλὰς πτυχὰς καὶ ἐπομένως πολὺ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν νομικόν. Ἀξίζει, λοιπόν, νὰ τὸ ἐξετάσωμεν καὶ ἀπὸ τὴν νομικὴν του ὄψιν, ἂν ὅχι διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν λύσιν του, τοῦλάχιστον διὰ νὰ ἴδωμεν εἰς ποῖον σημεῖον εὐρισκόμεθα σήμερον κατὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ δυσδαμάστου αὐτοῦ προβλήματος.

Ἄν πρόκειται νὰ σᾶς κουράσω μὲ ἱστορίαν. Ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ νὰ μὴ σημειώσω, ὅτι ἐπὶ χιλιάδας ἐτῶν, ἀπὸ τὴν ἀπλοϊκὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος εἰς τὸν βαβυλωνικὸν κώδικα τοῦ Χαμμουραμί, — ὅπου διὰ τὸν ἀποτυγχάνοντα εἰς τὴν ἐγχείρησιν χειρουργῶν καθωρίζετο ὡς ποινὴ ἡ ἀποκοπὴ τῆς χειρὸς του —, μέχρι σήμερον, ὁπότε χιλιάδες δικαστικῶν ἀποφάσεων καὶ πολλὰι θεωρίαι ἀναζητοῦν τὴν δυσέρετον («χρυσὴν τομὴν»), τὸ πρόβλημα εἶναι πάντοτε, πῶς θὰ καταστήσωμεν προσεκτικόν τὸν ἱατρὸν κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐθγενοῦς του ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ τὸν προστατεύσωμεν ἐναντίον ἐνδεχομένων ἐκμεταλλεύσεων εἰς περιπτώσιν ἀποτυχίας τῆς θεραπευτικῆς του ἀγωγῆς. Πρόβλημα κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινον, ἀφοῦ ἡ ἀντιμετώπισίς του ἔχει κατ' ἀνάγκην ἐπιπτώσεις εἰς τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν, εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ ἀνθρώπου.

2. Εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαγγελματικῆς εὐθύνης τοῦ ἱατροῦ δύο εἶναι, ὡς φρονῶ, τὰ καίρια ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀνακύπτουσι ὑπὸ πᾶν σύγχρονον δίκαιον : α) τὸ